

COVID-19 SALGIN SÜRECİNDE ÖZNEL ESENLIĞİ KORUYUCU BİREYSEL, AİLESEL VE SOSYAL FAKTÖRLERİN İNCELENMESİ

Doç. Dr. Aslı Çarkoğlu ve Prof. Dr. Mary Lou O'Neil

Kadir Has Üniversitesi

TÜBİTAK 1001-Kovid-19 -120K390

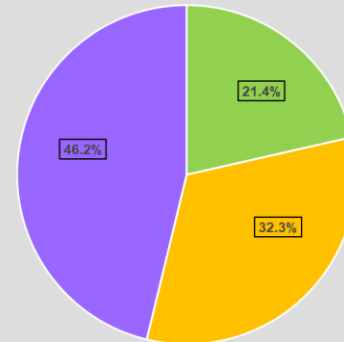

Bu çalışmanın toplam 1832 kişilik örnekleminin iki farklı şekilde oluşturulmuştur:

- Türkiye şehir nüfusunu temsil gücü olan 1219 kişilik örneklem:
 - KHAS Toplumsal Cinsiyet ve Kadının Toplumdaki Yerinin Kamuoyundaki Algısı –TTCKA projesi kapsamında 2018, 2019 ve 2020 Ocak aylarında ulaşılan 3600 kişilik temsili örneklem içinden seçilmiş ve Frekans Araştırma tarafından telefon görüşmeleri üzerinden toplanmıştır.
- Sağlık çalışanları, eğitimciler ve beyaz yakalı özel sektör çalışanlarından oluşan 613 kişilik örnekleme ise:
 - meslek örgütleri, şirketler ve/veya sosyal medya çağrıları üzerinde ve proje ekibi tarafından ulaşılmıştır.

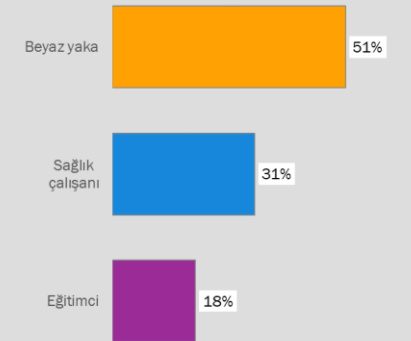
Telefon anketi=1219

Çalışmaya ilk katılım yılı

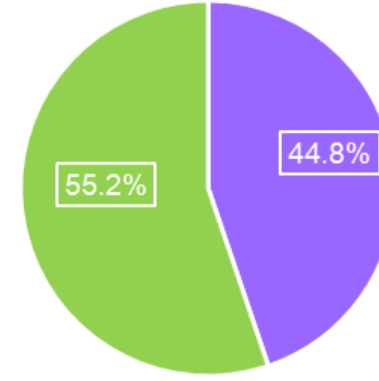
■ 2018 (N=252) ■ 2019 (N=380) ■ 2020 (N=543) ■ N=1175

Online anket=613

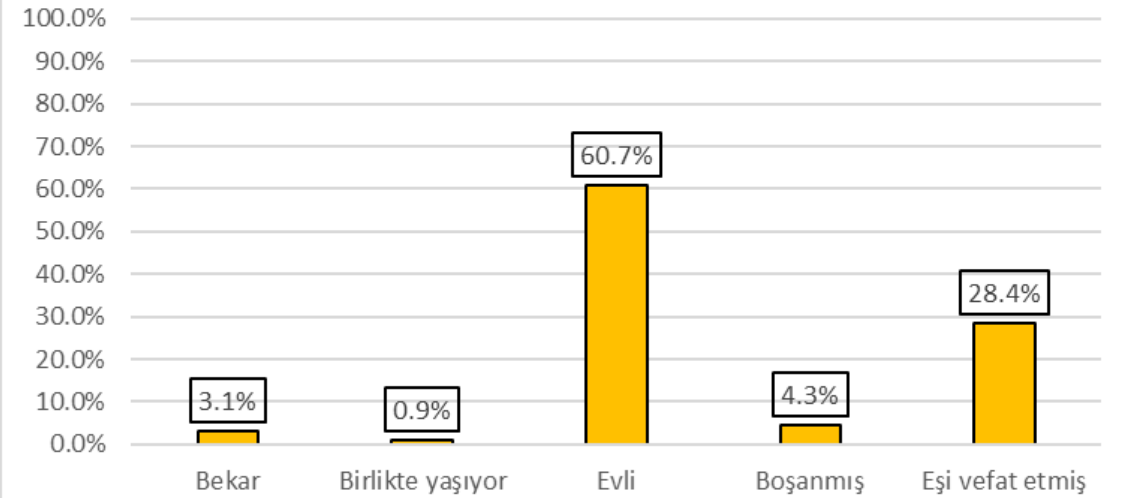
DEMOGRAFIKLER

Cinsiyet

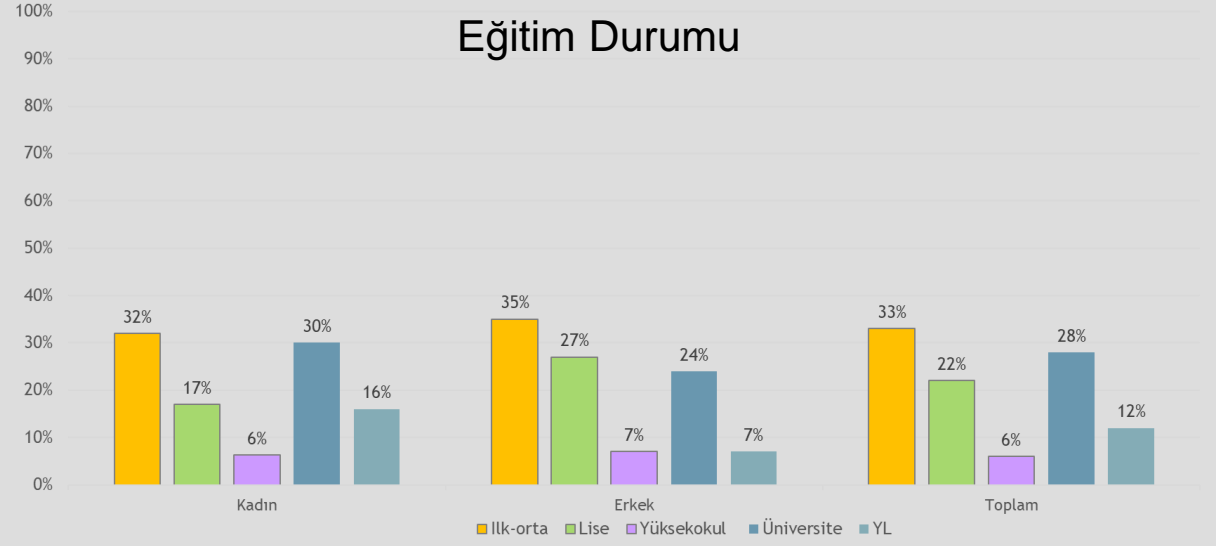
■ Erkek ■ Kadın ■ N=1832

Medeni Durumu (N=1830)

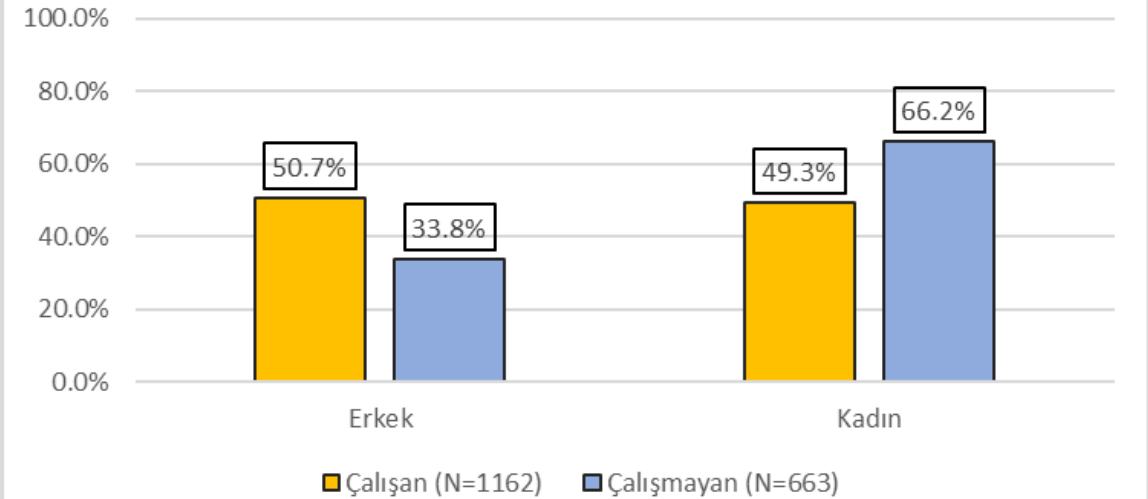

DEMOGRAFIKLER

Eđitim Durumu

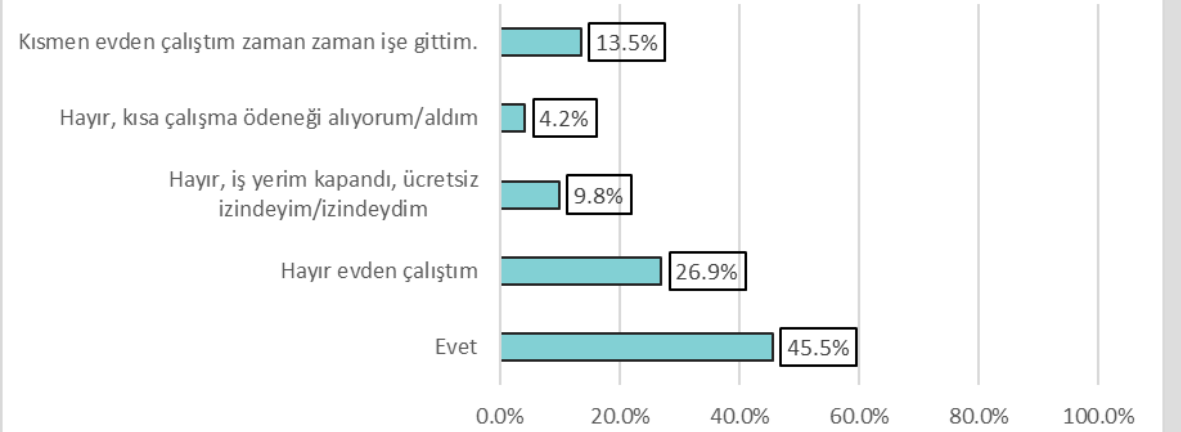
Çalışma Durumu, Cinsiyet

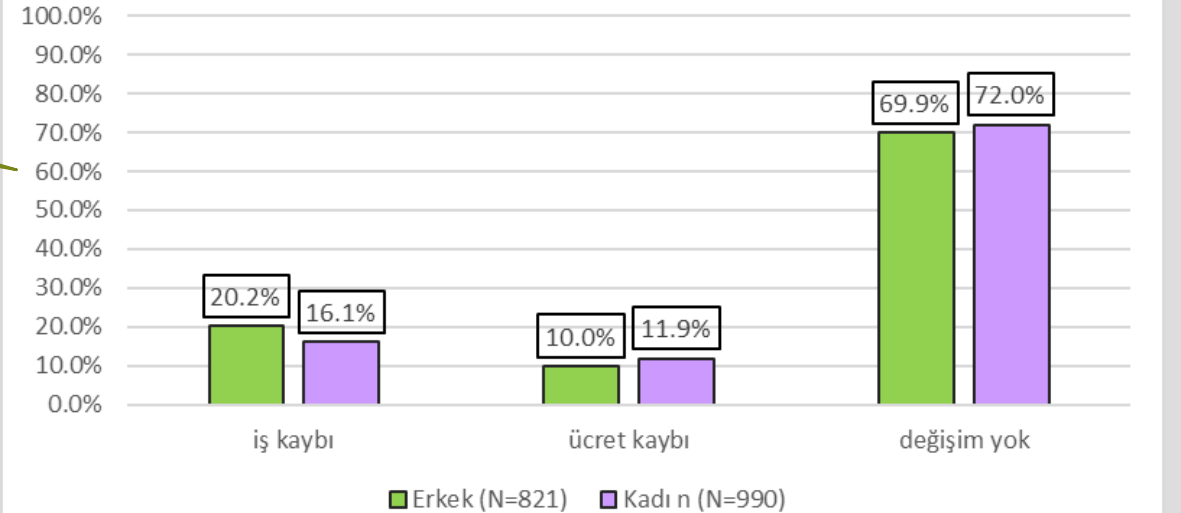
PANDEMI SÜRECİNDE ÇALIŞMA DURUMU

Kadınların %28i
Erkeklerin %30.2'si
Pandemi sürecinde iş veya
gelir kaybı bildiriyor.

Mart ayı sonrası başlayan COVID-19 salgın önleme tedbirleri sürecinde
işe gitme
(N=1006)

İş/ücret kaybı, Cinsiyet

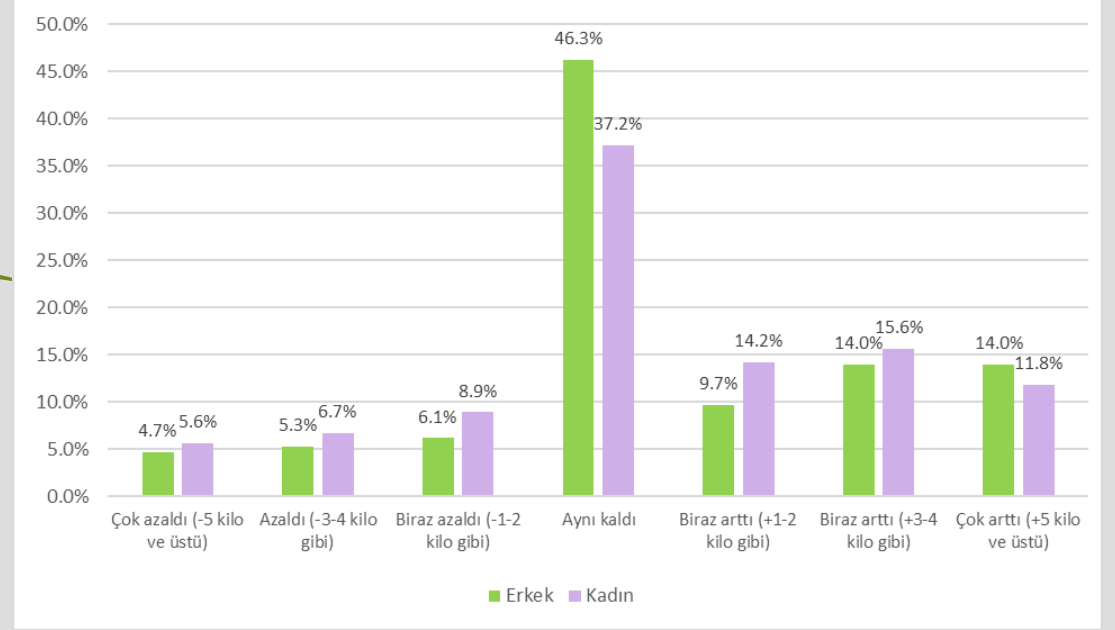

PANDEMI SÜRECİNDE SAĞLIK DAVRANIŞLARI-I

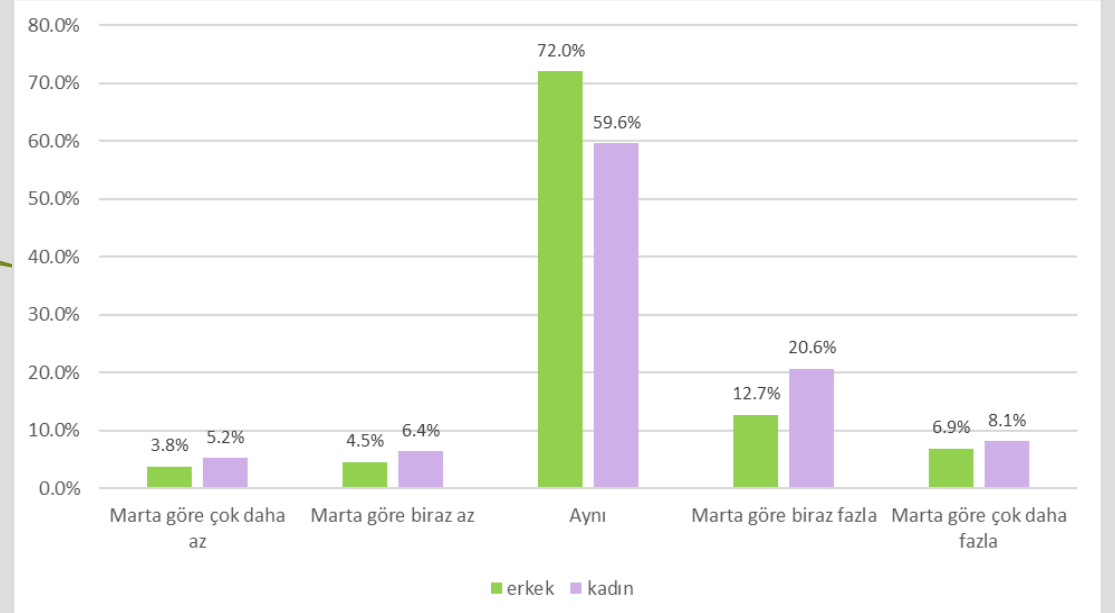
Kadınların %41.6'sı
Erkeklerin %37.7'si
kilo artışı bildiriyor.

Kadınların %28.7'si
Erkeklerin %19.6'sı
sigara kullanımında artış
bildiriyor.

Pandemi sürecinde kilo değişimi

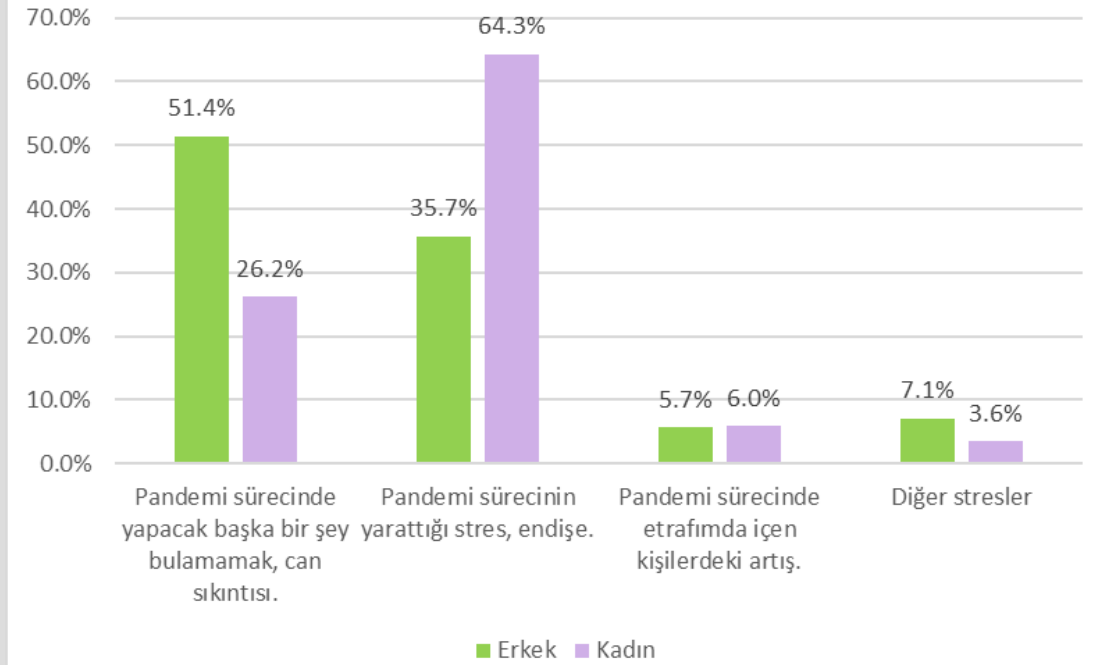
Pandemi sürecinde sigara kullanımı değişimi

PANDEMI SÜRECİNDE SAĞLIK DAVRANIŞLARI-2

Arttırdığını bildiren:
-kadınların %64'ü pandemi stresi
-erkeklerin %51'i süreçteki can sıkıntısı sonucu arttırdığını bildiriyor.

Pandemi sürecinde sigara kullanımı değişim sebepleri

PANDEMI ÖNCESİ-SIRASI HALİMİZİN
KARŞILAŞTIRMASINI YAPABİLİR MİYİZ?

EVET! -BAZI KONULARDA-

Genel hayat memnuniyetinde belirgin düşüş var.
İlişki memnuniyetinde genel olarak düşüş var.
Kadınlar anne ve arkadaş memnuniyetinde erkeklere göre daha fazla azalma bildirirken,
Erkekler kayın aile memnuniyetinde kadınlara göre daha fazla düşüş bildiriyor.

COVID-19 ÖNCESİ VE SIRASINDA İLİŞKİ VE HAYAT DOYUMU

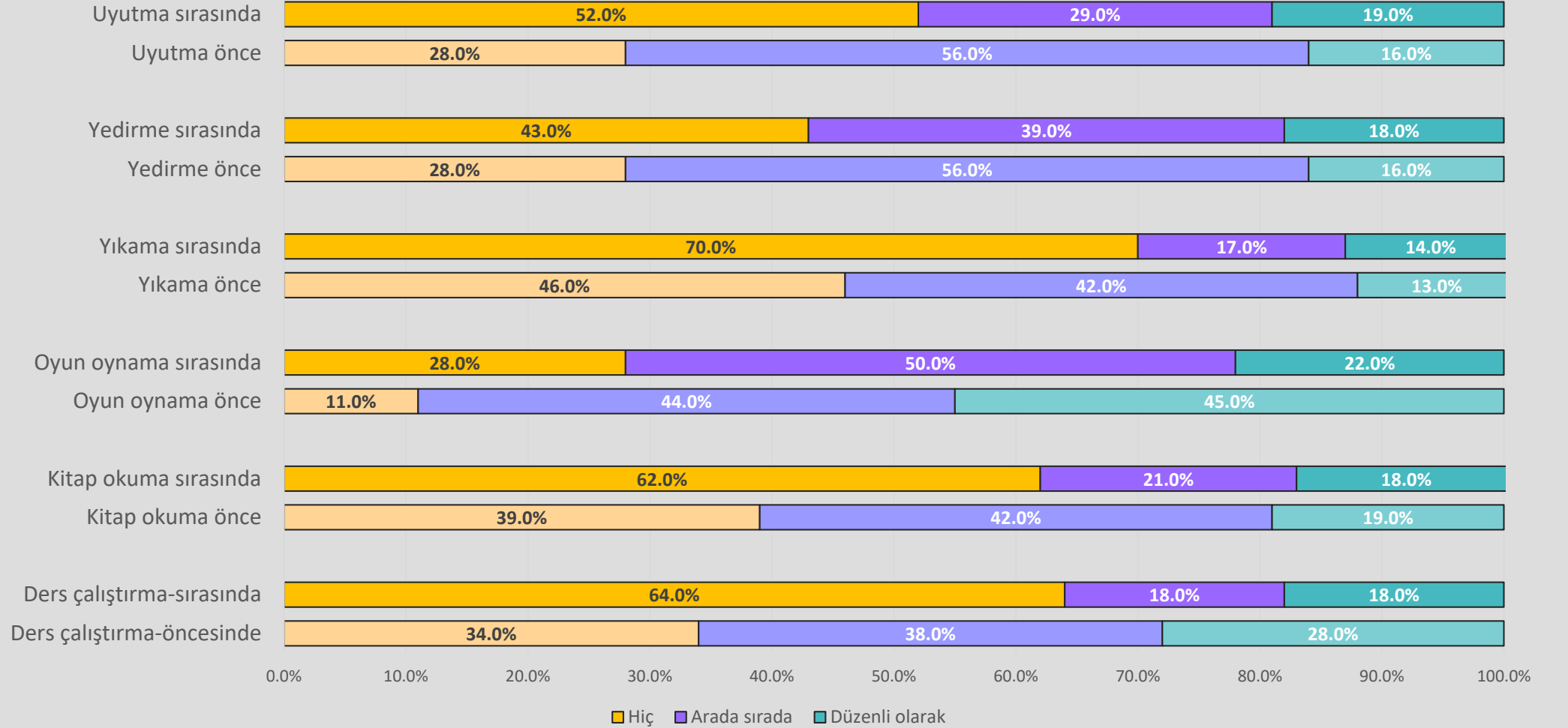
Hayat ve İlişkilerden Memnuniyet

	Kadın		Erkek	
	Pandemi öncesi	Pandemi sırası	Pandemi öncesi	Pandemi sırası
Hayat	7.32	5.56	7.27	5.50
Eş	8.67	8.42	9.41	8.95
Kayınvalide	7.55	7.50	8.83	7.74
Kayınpeder	7.64	7.53	8.94	7.94
Anne	9.16	8.82	9.36	8.71
Baba	9.17	8.74	9.22	8.79
Arkadaş	8.16	7.56	7.80	7.60

PANDEMİ ÖNCESİNDE VE SIRASINDA ERKEKLERİN ÇOCUK BAKIMINA KATKISI

KADINLARA: EŞİNİZ EV İŞLERİNE NE KADAR KATKI SAĞLAMAKTADIR.
ERKEKLERE: ŞİZ EV İŞLERİNE NE KADAR KATKI SAĞLAMAKTASINIZ

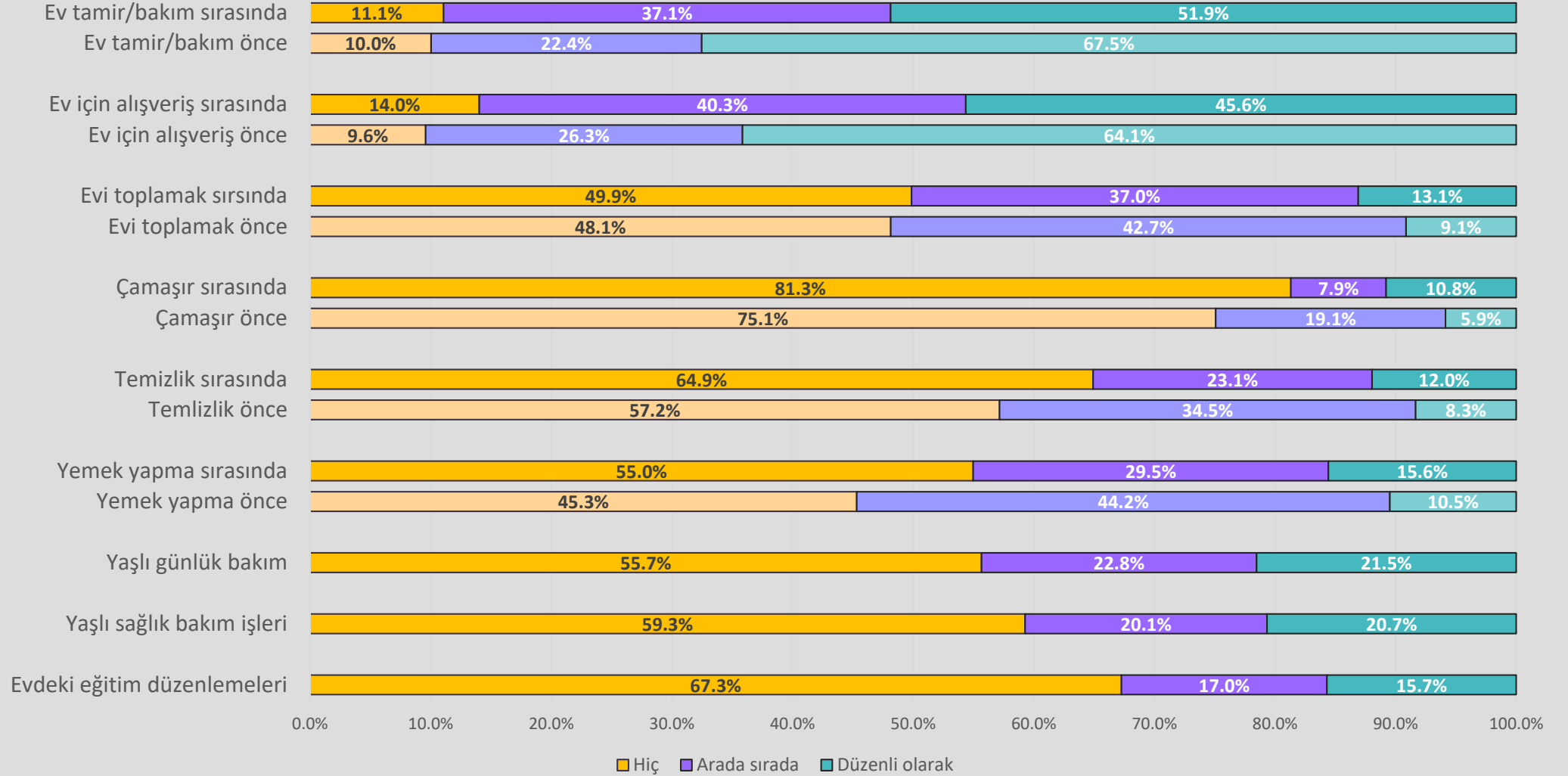
Erkeklerin Çocuk Bakımına Katkısı

PANDEMİ ÖNCESİNDE VE SIRASINDA ERKEKLERİN EV İŞLERİNE KATKISI

KADINLARA: EŞİNİZ EV İŞLERİNE NE KADAR KATKI SAĞLAMAKTADIR.
ERKEKLERE: SİZ EV İŞLERİNE NE KADAR KATKI SAĞLAMAKTASINIZ

Erkeklerin Ev İşlerine Katkısı

PANDEMI SÜRECİNDEKİ HALİMİZE
DAHA YAKINDAN BAKIŞ

TÜM GRUP (N=1832) İÇİN ÖLÇEK ORTALAMALARI

Kadınlar Erkeklerle kıyasla:

- daha düşük sıklıkla olumlu duygu yaşantısı
- daha yüksek sıklıkla olumsuz duygu yaşantısı
- daha yüksek bakım yükü (özellikle evli çalışmayan kadınlar)
- daha yüksek stres
- daha yüksek gelecek kaygısı bildiriyorlar.

Evli olanlar olmayanlara kıyasla:

- daha yüksek hayat doyumu
- daha düşük olumsuz duygu yaşantısı
- daha yüksek bakım yükü (kadınlar)
- daha düşük stres algısı
- daha düşük gelecek kaygısı bildiriyorlar

Ölçek	Puan aralığı	ERKEK Ort. (SS)		KADIN Ort. (SS)		ERKEK Ort. (SS)		KADIN Ort. (SS)	
		Evli	Evli Olmayan	Evli	Evli Olmayan	Çalışmayan	Çalışan	Çalışmayan	Çalışan
Hayat Doyumu (Diener ve ark, 1985)	5-35	19.0 (6.46)	17.5 (6.67)	19.5 (6.76)	18.6 (6.85)	16.8 (7.05)	19.2 (6.21)	17.1 (6.60)	20.6 (6.54)
Olumlu duygular ** (PANAS-SF; Watson ve ark.,1988)	1-25	18.4 (4.19)	18.3 (4.33)	17.4 (3.93)	17.1 (3.97)	17.7 (4.41)	18.5 (4.15)	17.7 (4.06)	17.0 (3.85)
Olumsuz duygular ** (CES-Depresyon-10; Anderson ve ark., 2004)	0-30	12.2 (6.34)	13.6 (6.34)	13.9 (6.37)	14.8 (6.60)	13.6 (6.74)	12.3 (6.16)	14.2 (5.87)	14.4 (6.87)
Bakım yükü ** (Graessel E. ve ark., 2014)	0-30	14.3 (9.87)	14.0 (8.54)	14.0 (9.41)	11.9 (8.86)	16.4 (8.59)	13.4 (9.68)	17.9 (8.73)	9.63 (7.95)
Dayanıklılık (Bartone, 1995) –(Olaylar kontrol edilebilir, hayat ve ilişkiler anlamlıdır, yapıcı mücadeleciler)	Kontrol 0-12	7.0 (2.06)	7.2 (2.31)	7.0 (2.18)	7.1 (2.26)	6.7 (2.24)	7.1 (2.08)	6.7 (2.15)	7.2 (2.24)
	Anlam 0-12	7.6 (2.66)	7.1 (2.67)	7.5 (2.61)	7.1 (2.72)	7.0 (2.75)	7.6 (2.63)	7.0 (2.73)	7.6 (2.59)
	Yapıcı mücadele 0-12	6.2 (2.14)	6.3 (2.18)	6.1 (2.33)	5.9 (2.18)	5.9 (2.40)	6.4 (2.04)	6.0 (2.37)	6.0 (2.19)
Stres yaratan olaylar (Son 3 ay içinde yaşanan 9 hayat olay)	0-9	0.4 (0.63)	0.4 (0.65)	0.5 (0.73)	0.4 (0.68)	0.4 (0.64)	0.4 (0.64)	0.4 (0.60)	0.5 (0.78)
Algılanan stres ** (Cohen Kamarck ve Mermelstein, 1983)	0-16	7.3 (2.57)	7.7 (2.79)	7.9 (2.52)	8.4 (2.41)	7.9 (2.79)	7.3 (2.55)	8.2 (2.33)	8.0 (2.59)
Gelecek kaygısı ** (Kara gelecek ölçeği; Zaleski ve ark., 2019)	5-35	20.8 (7.72)	22.4 (7.40)	22.8 (6.86)	23.5 (7.12)	21.7 (7.74)	21.1 (7.61)	22.5 (6.99)	23.4 (6.96)
Aile iletişimi (ADÖ-İletişim; Epstein ve ark., 1983)	9-36	3.2 (0.47)	3.0 (0.54)	3.2 (0.53)	3.0 (0.54)	3.2 (0.48)	3.1 (0.50)	3.1 (0.52)	3.1 (0.54)
COVID-19 stresi (4 soru – hastalık endişesi, önlemlerin işlevselliği)	0-16	9.4 (2.51)	9.5 (2.49)	9.1 (1.87)	9.3 (1.10)	9.2 (2.37)	9.5 (2.56)	9.1 (1.88)	9.2 (1.94)
Arkadaş memnuniyeti	1-10	7.5 (2.02)	7.5 (2.25)	7.5 (2.07)	7.3 (2.19)	7.3 (2.19)	7.6 (2.06)	7.5 (2.08)	7.3 (2.17)

Çalışanlar çalışmayanlara kıyasla:

- daha yüksek hayat doyumu: çalışan kadınlar en yüksek
- daha düşük bakım yükü (çalışan kadınlar)
- çalışan erkekler en düşük stres ve olumsuz duygu yaşantısı bildiriyorlar

COVID-19 SÜRECİNDE
TOPLUMSAL CİNSİYET
MESELESİ İLE İLGİLİ NE
DİYEBİLİRİZ?

- Hepimiz hayat ve ilişkilerimizden daha az memnunuz
- Erkeklerin ev ve aile bakım işlerine katkısı azalmış durumda
- Çalışmayan kadınların bakım yükü ve stresi yüksek
- Çalışan kadınların ise gelecek endişesi ve olumsuz/depresif duygu yaşantısı yüksek
- Kadınların sağlık riski yaratan kilo alımı ve sigara kullanımı gibi davranışlarında da artış erkeklere kıyasla daha fazla.
- **Sonuç olarak COVID-19 sürecinden kadınlar daha olumsuz etkilenmiş görünüyor.**

**İYİLEŞMEK İÇİN NE YAPABİLİRİZ?
ÖZNEL ESENLIK BELİRLEYİCİLERİ**

ÖZNEL ESENLIK
BİLEŞENLERİ

TÜM GRUP- PANDEMI SIRASINDA HAYAT DOYUMU BELİRLEYİCİLERİ

Hayat doyumunu açıklayıcı faktörler:

Bakım verme yükü **düşük**

Bireysel dayanıklılığı **yüksek**

Stres ve gelecek kaygısı **düşük**

Kadınlar için: aile iletişimi daha **fazla açık ve direk**

Hayat Doyumu(N=1832)								
	Erkek		Kadın		Evli		Evli Olmayan	
	Beta	p	Beta	p	Beta	p	Beta	p
Bakım verme yükü	-0.115	0.006	-0.211	0.000	-0.210	0.000	-0.162	0.000
Aile iletişimi	-0.066	0.080	0.080	0.017	0.025	0.430	-0.019	0.645
Dayanıklılık- anlam	0.209	0.000	0.248	0.000	0.232	0.000	0.236	0.000
Dayanıklılık-kontrol	0.116	0.002	0.074	0.025	0.104	0.001	0.120	0.005
Dayanıklılık-mücadele	0.075	0.044	0.106	0.001	0.088	0.004	0.103	0.012
Stres yaratan olaylar	-0.028	0.395	-0.003	0.918	-0.028	0.306	-0.001	0.986
COVID-19 stresi	-0.005	0.887	0.008	0.788	-0.022	0.420	0.008	0.827
Algılanan stres	-0.065	0.097	-0.116	0.001	-0.123	0.000	-0.046	0.314
Gelecek kaygısı	-0.262	0.000	-0.066	0.067	-0.117	0.001	-0.176	0.000
Arkadaş memnuniyet	0.009	0.793	-0.016	0.590	0.017	0.539	-0.030	0.430

TÜM GRUP- PANDEMİ SIRASINDA OLUMLU DUYGU YAŞANTISININ BELİRLEYİCİLERİ

Olumlu duygu yaşantısını açıklayıcı faktörler:

Bakım verme yükü **düşük**

Bireysel dayanıklılığı **yüksek**

Arkadaş ilişkisinden memnuniyeti **yüksek**

Stres ve (erkekler için) gelecek kaygısı **düşük**

Kadınlar ve evli olmayanlar için: KOVID stresi **düşük**

Kadınlar için: aile iletişimi daha **az açık ve direk**

Olumlu Duygular N=1832								
	Erkek		Kadın		Evli		Evli Olmayan	
	Beta	p	Beta	p	Beta	p	Beta	p
Bakım verme yükü	0.236	0.000	0.255	0.000	0.254	0.000	0.261	0.000
Aile iletişimi	0.028	0.470	-0.083	0.014	-0.042	0.214	-0.019	0.629
Dayanıklılık- anlam	-0.095	0.036	0.057	0.155	-0.025	0.505	0.012	0.807
Dayanıklılık-kontrol	0.178	0.000	0.213	0.000	0.185	0.000	0.197	0.000
Dayanıklılık-mücadele	0.143	0.000	0.192	0.000	0.167	0.000	0.185	0.000
Stres yaratan olaylar	-0.043	0.205	0.002	0.947	-0.022	0.455	-0.012	0.724
COVID-19 stresi	-0.057	0.093	-0.091	0.002	-0.042	0.148	-0.117	0.001
Algılanan stres	-0.265	0.000	-0.174	0.000	-0.193	0.000	-0.273	0.000
Gelecek kaygısı	0.093	0.034	0.025	0.498	0.027	0.453	0.069	0.120
Arkadaş memnuniyet	0.074	0.029	0.087	0.004	0.116	0.000	0.028	0.427

TÜM GRUP- PANDEMI SIRASINDA OLUMSUZ DUYGU YAŞANTISININ BELİRLEYİCİLERİ

Olumsuz duygu yaşantısını açıklayıcı faktörler:

Bakım verme yükü **yüksek**

Hayat ve ilişkilerin anlamı **düşük**

Stres ve gelecek kaygısı **yüksek**

Kadınlar ve evliler için: stres yaratan olaylar **fazla**

Evli olmayanlar için: arkadaş ilişki memnuniyeti **düşük**

Kadınlar için: hayat ve ilişkiler kontrol edilebilir algısı **yüksek**

Olumsuz Duygular N=1832								
	Erkek		Kadın		Evli		Evli Olmayan	
	Beta	p	Beta	p	Beta	p	Beta	p
Bakım verme yükü	0.333	0.000	0.186	0.000	0.243	0.000	0.238	0.000
Aile iletişimi	0.009	0.764	-0.037	0.212	-0.037	0.163	0.007	0.851
Dayanıklılık- anlam	-0.217	0.000	-0.171	0.000	-0.210	0.000	-0.167	0.000
Dayanıklılık-kontrol	-0.014	0.639	0.083	0.004	0.028	0.283	0.061	0.095
Dayanıklılık-mücadele	0.001	0.973	0.005	0.865	-0.004	0.872	-0.008	0.823
Stres yaratan olaylar	0.040	0.137	0.060	0.017	0.067	0.003	0.023	0.460
COVID-19 stresi	-0.029	0.280	0.005	0.830	-0.031	0.178	-0.013	0.671
Algılanan stres	0.229	0.000	0.307	0.000	0.264	0.000	0.288	0.000
Gelecek kaygısı	0.224	0.000	0.229	0.000	0.263	0.000	0.217	0.000
Arkadaş memnuniyet	-0.035	0.187	-0.045	0.088	-0.003	0.911	-0.095	0.003

BU SONUÇLAR BİZE NASIL
BİR İYİLEŞME YOLU
GÖSTERİYOR?

- Bireysel dayanıklılık önemli
 - Hayat üzerinde kontrol algısı güçlü
 - Hayattan heyecan verici ve anlamlı olduğuna inanan bireyler strese karşı daha dayanıklı
- Stres, tehdit değerlendirme ve dayanıklılık
 - Tehdit/risk değerlendirmede eldeki kaynaklar (sosyal, ekonomik, psikolojik) önemli--- «elimde bu tehdit ile baş edecek kaynağım var» değerlendirmesi stres seviyesini düşürür- ekonomik, sosyal ve psikolojik
 - Kadınların kırılganlığı
- Bakım verme yüküne destek- eş, aile, toplum
- Sosyal bağları güçlendirme- arkadaşlık ve kan bağı olmayanlarla ilişkiler, güven.
- Gelecek kaygısı ve ekonomi- sosyal devletin önemi

DİNLEDİĞİNİZ İÇİN
TEŞEKKÜRLER.

asli.carkoglu@khas.edu.tr

Proje Ekibi

Doç. Dr. Aslı Çarkoğlu

Prof. Dr. Mary Lou O'Neil

İbrahim Yakın

Noyemi Kalpakyan

Burak Can Durmuř

Fatih Selçuk

Nurdem Okur

Didem Tařkiran

Ayře Dođan

Hülya Yörükođlu

Yusuf Özhasar

Merve řiřman

Deniz Altıntař

Ezgi Yıldız

Handenur Kalay

